

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

1908-2008

CENT ANYS D'EXCAVACIONS A EMPÚRIES

Programa dels actes commemoratius

1908-2008
EMPÚRIES
EMPORIAE
Ἐμπόριον

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

EMPÚRIES, PORTA

Porta d'entrada de les cultures grega i romana a casa nostra i lloc a través del qual s'inicia la romanització de la península Ibèrica; capital dels comtats carolingi i medieval d'Empúries entre els segles VIII i XI; bressol de l'actual poble de l'Escala. *Emporion*, Empúries, ha donat el nom a l'Empordà.

Ara fa cent anys es va iniciar un dels moviments més importants de la cultura catalana, el Noucentisme. Si el Modernisme fou l'esclat de la creativitat d'una societat que entrava amb força en el món industrial, el Noucentisme representà una aposta diferent, una voluntat de modernització del país per situar-lo al nivell dels millors referents europeus, tot situant al centre de l'activitat política i administrativa l'educació, la civilitat i la cultura.

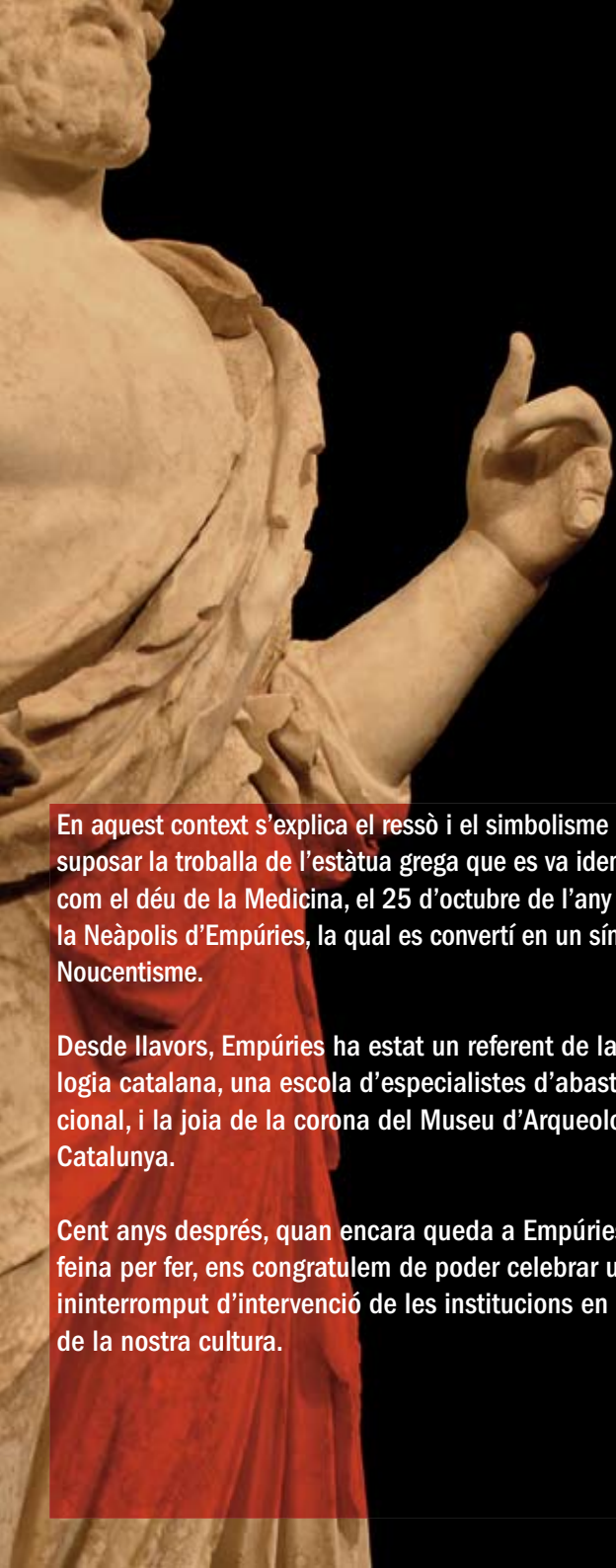
Entre el 1906 i el 1923, primer des de la Diputació de Barcelona i després des de la Mancomunitat de Catalunya, s'endegà un programa extens i coordinat de transformació del país que abraçava des de les infraestructures al model d'ensenyament, des de les ciències exactes a l'arqueologia.

Es crearen organismes com l'Institut d'Estudis Catalans, l'Institut Cartogràfic, la Biblioteca de Catalunya, el Servei d'Excavacions, la Junta de Museus... Tots, seguint els models d'eficiència i rigor dels exemples llavors capdavaners a Europa.

Des d'aquestes institucions es va endegar una tasca de recuperació i construcció de la cultura catalana de la qual encara avui en som hereus. Un dels projectes que en va formar part des dels inicis foren les excavacions d'Empúries, que s'iniciaren el 23 de març de 1908 per part de la Junta de Museus de Barcelona, sota la direcció de l'arquitecte, arqueòleg, historiador de l'art i polític Josep Puig i Cadafalch.

La recuperació d'Empúries no s'entén tampoc sense la figura d'Enric Prat de la Riba, president de la Diputació de Barcelona des del 1907 i impulsor i primer president de la Mancomunitat de Catalunya des de l'any 1914 fins a la seva mort l'any 1917. Prat va donar suport, des del primer moment, a la iniciativa de Puig i Cadafalch de comprar els terrenys i d'encetar les excavacions sistemàtiques de l'antiga *Emporion*, l'única ciutat grega documentada i localitzada a Catalunya.

Per al Noucentisme, Empúries és el lligam de Catalunya amb la cultura clàssica, concretament amb la civilització grega, com a element diferenciador de la seva personalitat i identitat nacional. Empúries és també el reflex d'una Catalunya ancestral, oberta a la Mediterrània i hereva de les grans cultures del passat.

En aquest context s'explica el ressò i el simbolisme que va suposar la troballa de l'estàtua grega que es va identificar com el déu de la Medicina, el 25 d'octubre de l'any 1909 a la Neàpolis d'Empúries, la qual es convertí en un símbol del Noucentisme.

Desde llavors, Empúries ha estat un referent de la arqueologia catalana, una escola d'especialistes d'abast internacional, i la joia de la corona del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Cent anys després, quan encara queda a Empúries molta feina per fer, ens congratulem de poder celebrar un segle ininterromput d'intervenció de les institucions en el gresol de la nostra cultura.

EMPÚRIES, PORT

PROGRAMA D'ACTES
I ACTIVITATS

CONFERÈNCIES

INAUGURACIÓ DEL CENTENARI D'EMPÚRIES

El retorn de l'Esculapi

15 de març

Des del seu descobriment, l'any 1909, l'Esculapi ha estat un dels símbols d'Empúries. Després de gairebé 100 anys, l'escultura torna al seu lloc d'origen. I amb motiu del seu retorn s'ha habilitat una nova sala al Museu, on es mostrarà la imatge restaurada de l'escultura i l'evolució de l'àrea dels temples de la ciutat grega d'*Emporion*. En el marc de l'acte d'inauguració tindrà lloc la performance *Restitutio*, evocació de les cerimònies que es feien a l'antiguitat per ubicar una estàtua divina. Creat pel director escènic Iban Beltrán a partir de la documentació històrica facilitada pel Dr. Jesús Carruesco, de l'ICAC.

MAC-EMPÚRIES

El retorn de l'Asclepi a Empúries en el centenari de l'inici de les excavacions.

28 de març

A càrrec del Dr. Xavier Aquilué, director del MAC-EMPÚRIES.

L'estàtua d'Asclepi restaurada. Un déu amb braços.

11 d'abril

A càrrec d'Àlex Masalles, restaurador de l'Àrea de Conservació Preventiva i Restauració del MNAC.

L'exili de l'Esculapi: Ginebra 1939.

25 d'abril

A càrrec de la Dra. Núria Rafel, professora de prehistòria de la Universitat de Lleida.

Déus i santuaris grecs. Simbologia i religió.

9 de maig

A càrrec del Dr. Ricardo Olmos, director de la *Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma-CSIC*.

Totes les conferències tindran lloc a l'Escala, a les 20 hores

Organitza: MAC-Empúries

L'ESCALA

CURSOS, CONGRESSOS I JORNADES

Congrés Internacional de la Société Française d'Etude de la Céramique Antique en Gaule (SFECAG)

De l'1 al 4 de maig

La SFECAG, creada al 1973, organitza anualment aquesta trobada per mostrar les darreres novetats en estudis ceramològics d'època romana. Enguany, amb motiu del centenari d'Empúries, la trobada es realitzarà a l'Escala i es convertirà, durant aquests dies, en el punt de referència de la investigació arqueològica europea sobre ceràmica romana.

Organitza: SFECAG

Col·labora: MAC-Empúries, Diputació de Barcelona i Ajuntament de l'Escala

SALA DE CAN MASSET, L'ESCALA

IX Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona

6 i 7 de juny

Trobada bianual d'arqueòlegs que han intervingut en excavacions arqueològiques a les comarques gironines per donar a conèixer els resultats de les darreres investigacions que s'han dut a terme en el territori.

Organitza: MAC-Girona, Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i Universitat de Girona

Col·labora: l'Ajuntament de l'Escala i MAC-Empúries

MUSEU DE L'ANXOVA I DE LA SAL, L'ESCALA

Curs d'Estiu del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya. Cent anys d'excavacions a Empúries. Estat de la qüestió

30 de juny, 1, 2 i 3 de juliol

Curs d'estiu adreçat als membres del Col·legi, per conèixer la història de la recerca a la ciutat d'Empúries fins a l'actualitat.

Organitza: Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya i MAC-Empúries
MAC-EMPÚRIES

62è Curs d'Arqueologia d'Empúries.

Empúries, cent anys de recerca arqueològica (1908-2008)

Del 5 al 26 de juliol

Curs internacional destinat a estudiants d'arqueologia clàssica d'arreu d'Europa. En aquesta ocasió es revisaran els temes cabdals de l'arqueologia grega i romana, a càrrec de professors de reconeguda vàlua científica.

Organitza: MAC-Empúries

MAC-EMPÚRIES

Taula rodona. La colonització grega a la Mediterrània. Estat de la qüestió

Del 27 al 31 d'octubre

Taula rodona en la qual es plantejarà l'estat actual del coneixement sobre els processos colonials que van protagonitzar les ciutats gregues arreu de la Mediterrània i els seus assentaments colonials. La taula comptarà amb la participació d'arqueòlegs provinents de Focea, Elea, Massàlia, Corint, Siracusa, Megara, Empòrion...

Organitza: MAC-Empúries

Col·labora: Ajuntament de l'Escala

MAC-EMPÚRIES

IV Fòrum Auriga. Gallia / Hispània. Cent anys d'excavacions a Ruscino i Empúries

8 i 9 de novembre

Diàleg sobre la tradició grecoromana a Catalunya. L'acte forma part de les activitats de Perpinyà 2008. Capital de la Cultura Catalana.

Organitza: Fòrum Auriga i Ajuntament de Perpinyà

Col·labora: MAC-Empúries i Centre de Recerques Arqueològiques de Ruscino

PERPINYÀ I MAC-EMPÚRIES

EXPOSICIONS

Pintors pel Centenari

De l'1 al 13 de maig

Exposició que presenta diferents visions del jaciment d'Empúries a través dels treballs de diversos reconeguts artistes empordanesos.

Organitza: Ajuntament de l'Escala, UBET i MAC-Empúries

AJUNTAMENT DE L'ESCALA

Empúries (1897). Els dibuixos d'Esteve Trayter, mestre i col·leccionista

Del 5 de juliol al 16 de novembre

Esteve Trayter (1851-1920) va ser un reconegut pedagog, incansable viatger i col·leccionista d'antiguitats. Va recollir en una sèrie de quaderns d'apunts, vistes panoràmiques de la zona, dibuixos d'objectes i fragments ceràmics procedents de les excavacions d'Empúries, "trobat a la sorra" o "gratant per les vinyes", tal i com ell mateix anotava.

Organitza: Ajuntament de Figueres i Museu de l'Empordà

MUSEU DE L'EMPORDÀ, FIGUERES

Cent anys d'excavacions arqueològiques a Empúries

Del 6 de juliol al 28 de setembre

Viatge pels cent anys d'excavacions del jaciment. A través de l'evolució de les tècniques d'excavació al llarg del s. XX i de les troballes més significatives que s'han efectuat, s'arribarà a l'estat actual del coneixement científic d'Empúries després de cent anys de recerca.

Organitza: MAC-Empúries i Ajuntament de l'Escala

CASA FORESTAL DE SANT MARTÍ

D'EMPÚRIES

L'Escala i l'inici de les excavacions d'Empúries

Del 27 de setembre fins a finals de desembre

Visió de la influència que van exercir les primeres excavacions d'Empúries en la població de l'Escala a partir del 1908.

Organitza: Museu de l'Anxova i de la Sal Col·labora: MAC-Empúries

MUSEU DE L'ANXOVA I DE LA SAL, L'ESCALA

La fascinació per Grècia i l'art a Catalunya als segles XIX i XX

Del 18 d'octubre de 2008 al 8 de febrer de 2009

Exposició d'obres de diversos artistes catalans on es fa palesa la influència que va exercir Grècia en la cultura catalana durant els segles XIX i XX.

Organitza: Museu d'Art de Girona
MUSEU D'ART DE GIRONA

Empúries 1908. Puig i Cadafalch, arqueòleg

Gener-març de 2009

Exposició itinerant que es podrà visitar en diferents museus del país. L'objectiu és situar el visitant en el moment en el qual es va iniciar aquesta empresa cultural tan important i plantejar un balanç dels treballs desenvolupats al llarg d'aquests 100 anys. Així mateix, vol ser un homenatge a la figura de Josep Puig i Cadafalch, qui va donar l'impuls definitiu a aquest gran projecte.

Organitza: MAC-Barcelona
Col·labora: Institut d'Estudis Catalans, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Arxiu Nacional de Catalunya i Museu d'Història de Catalunya
MAC-BARCELONA

TEATRE, DANSA, MÚSICA, LITERATURA

Les Troianes

29 de maig

Representació teatral de l'obra *Les Troianes*, a càrrec del grup amateur de teatre de l'IES Guindàvol, de Lleida. Activitat adreçada a alumnes de secundària.

Organitza: MAC-Empúries i IES Guindàvol
MAC-EMPÚRIES

Antígona, de Sòfocles

7 de juny

Oriol Broggi, al capdavant de la Companyia La Perla 29, presenta aquest espectacle teatral, una relectura d'aquest clàssic de la tragèdia grega *Antígona*.

Organitza: MAC-Empúries
MAC-EMPÚRIES

PORTaIBLAU **I Festival de Músiques i Arts de la Mediterrània**

De l'1 al 17 d'agost

Primera edició d'aquest festival de música i art organitzat per l'Ajuntament de l'Escala. Les actuacions tindran lloc en diversos espais del municipi i al jaciment d'Empúries.

Dissabte 9: Actuació de Savina Yannatou amb Primavera en Salónico. Amfiteatre d'Empúries.

Dissabte 16: Actuació de Miquel Gil i Lúcia Pujol. Amfiteatre d'Empúries.

Organitza: Ajuntament de l'Escala
Col·labora: MAC-Empúries

L'ESCALA I EMPÚRIES

Recreacions

24 d'octubre

Deu autors catalans seran convidats a observar els elements del llegat grec, per rellegir-lo, reinterpretar-lo, i capgirar-lo en una obra literària de nova creació que inciti el lector a reflexionar sobre les nostres arrels culturals i el nostre futur.

Organitza: Institució de les Lletres Catalanes

MAC-EMPÚRIES

Espectacle de dansa Empúries

31 de juliol, 1, 2 i 3 d'agost

Espectacle creat per la companyia Mal Pelo expressament per a aquesta ocasió. Formada per Maria Muñoz i Pep Ramis, els seus treballs escènics van més enllà de la dansa. L'obra gira al voltant de tres eixos bàsics: el moviment, la música en viu i el text.

Organitza: MAC-Empúries i Ajuntament de l'Escala

MAC-EMPÚRIES

ACTIVITATS DIVERSES

VI Marató d'Empúries

4 de maig

Per sisè any consecutiu el MAC-Empúries acull aquesta prova esportiva, l'única en el seu gènere que té la sortida i l'arribada en una ciutat grega.

Organitza: Ajuntament de l'Escala

Col·labora: MAC-Empúries i Federació Catalana d'Atletisme

MAC-EMPÚRIES

XIII Triumvirat Mediterrani

De l'1 a l'11 de maig

Fira grecoromana, espectacles diversos, recreacions històriques, trobada d'armats... Tot això i més per celebrar el XIII Triumvirat Mediterrani!

Organitza: Ajuntament de l'Escala, UBET i MAC-Empúries

L'ESCALA I MAC-EMPÚRIES

Fira del Vi

Arrels del vi. 25 segles de viti-cultura a Sant Martí d'Empúries

Del 23 al 25 de maig

Organitza: El Celler Petit

Col·labora: MAC-Empúries, UBET, Ajuntament de l'Escala i altres institucions gironines

SANT MARTÍ D'EMPÚRIES

Empúries cap al tard

Del 15 de juliol al 15 d'agost

Visites teatralitzades adreçades a tots el públics. Una manera diferent i amena per reviuir un moment crucial de la història d'Empúries i les seves excavacions.

Organitza: MAC-Empúries

MAC-EMPÚRIES

SORTIDES CULTURALS

Empúries a Atenes

Del 24 al 28 de novembre

Presentació d'*Emporion*, conjunt de diverses manifestacions culturals al voltant del centenari d'Empúries, a Atenes, ciutat bressol de la cultura grega.

Organitza: Instituto Cervantes d'Atenes, MAC-Empúries, Ajuntament de l'Escala, Diputació de Girona, Institut Ramon Llull i Museo Arqueológico Nacional

INSTITUTO CERVANTES, ATENES

Viatge a Focea

Última setmana de setembre

Viatge cultural a Focea, ciutat originària dels grecs que fundaren la ciutat d'*Emporion*. El viatge comptarà amb l'acompanyament d'arqueòlegs especialistes en la matèria.

Organitza: Pol Viatges

Tel. 93 241 41 42

Col·labora: MAC

EMPÚRIES, PONT

PUBLICACIONS PREVISTES

Monografia Emporitana núm. 15, *Empúries a l'Antiguitat tardana. Estat de la qüestió.*

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Monografia Emporitana núm. 16, *El fòrum i les termes públiques de la ciutat romana d'Emporiae. Estudi històric i arqueològic.*

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Monografia Emporitana núm. 17, *L'àgora i l'estoa d'Emporion. La ciutat grega d'Emporion en època hel·lenística.*

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Empúries. Cent anys d'Arqueologia i Història (1908-2008).

Llibre commemoratiu sobre la història d'Empúries i la seva recuperació.

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Empúries. Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Reedició en anglès i edició en grec. La presentació tindrà lloc a l'Institut Cervantes d'Atenes el mes de novembre.

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Empúries. Cent anys d'excavacions arqueològiques (1908-2008). Catàleg de l'exposició.

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries i Ajuntament de l'Escala.

Empúries. Municipium Emporiae. Las ciudades romanas de Hispania, vol. 7, L'Erma de Bretschneider, Roma.

L'Erma de Bretschneider, Fundació Elsa Peretti i Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries.

Empúries. Guia visual.

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries i Editorial Angle.

Empúries. Fotoguia.

Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries i Triangle Postals.

EMPÚRIES, PACTE

INVERSIONS PREVISTES

Adequació museogràfica de l'antiga sala de l'audiovisual multivisió d'Empúries per a la presentació permanent de l'estàtua d'Asclepi, que serà, inaugurada el 15 de març de 2008.

Finançament: Diputació de Barcelona i Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Construcció de l'edifici dels nous magatzems arqueològics d'Empúries, segons projecte de Boma (Brufau, Obiol, Moya i Associats).

Finançament: Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Execució del projecte de restauració i adequació museogràfica del fòrum romà d'Empúries.

Finançat pel Ministeri de Foment a través de l'1% cultural. Segons conveni de col·laboració signat el 18 de desembre de 2007 entre el Ministeri de Foment i el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

Execució del centre de recepció de visitants d'Empúries segons projecte dels arquitectes Fuses i Viader, associats.

Finançament: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

Execució del projecte d'ordenació urbanística dels aparcaments i accessos a Empúries, redactat pel despatx d'arquitectura d'Alfred Fernández de la Reguera.

Promou: Ajuntament de l'Escala i Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

Tancament de l'expedient de compra dels terrenys de la ciutat romana d'Empúries que encara són de titularitat privada i es troben dins del recinte del Museu.

Finançament: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

Excavació arqueològica i museïtzació del sector sud-oest de la Neàpolis: connexió entre la ciutat i el port.

Finançament: Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Continuació del projecte d'excavació de l'estoa de la ciutat grega d'Emporion.

Finançament: Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Finalització dels treballs de recerca de l'església de Santa Margarida.

Finançament: Ajuntament de l'Escala amb la col·laboració del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Excavació dels carrers de l'insula 30 de la ciutat romana.

Finançament: Diputació de Girona.

**Museu d'Arqueologia
de Catalunya – Barcelona**
Passeig Santa Madrona, 39-41
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
Tel. 93 424 65 77
difusiomac.cultura@gencat.cat

**Museu d'Arqueologia
de Catalunya – Empúries**
Puig i Cadafalch, s/n
17130 l'Escala
Tel. 972 77 02 08
macempuries.cultura@gencat.cat
Reserves:
reservesempuries@gencat.cat

Ajuntament de L'Escala
C/ Pintor Joan Massanet, 34-36
17130 l'Escala

Edifici Can Masset
Plaça de les escoles s/n
17130 l'Escala

Museu de l'Anxova i de la Sal
Avinguda Lluís Companys, 1
17130 l'Escala

**Casa Forestal de Sant Martí
d'Empúries**
Plaça de Sant Martí d'Empúries
17130 l'Escala

ENTITATS COL-LABORADORES

Ajuntament de Figueres, Ajuntament de Perpinyà, Arxiu Nacional de Catalunya, Centre de Recerques Arqueològiques de *Ruscino*, Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, Editorial Angle, Fòrum Auriga, Fundació Elsa Peretti, IES Guindàvol (Lleida), Institució de les Lletres Catalanes, Institut del Teatre, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Instituto Cervantes d'Arenes, Institut d'Estudis Catalans, Institut Ramon Llull, Museu Arqueològic Nacional, Museu d'Art de Girona, Museu de Badalona, Museu de l'Anxova i de la Sal, Museu de l'Empordà, Museu de Mataró, Museu d'Història de Catalunya, Perpinyà 2008, Société Française d'Étude de la Céramique Antique en Gaule, Triangle Postals, UBET (Unió de Botiguers i Empresaris Turístics de l'Escala), Universitat de Girona.

www.mac.cat

ORGANITZA

AMB EL SUPORT DE

